

УДК 78.071.2:781.68:001.81

DOI <https://doi.org/10.32782/2224-0926-2026-2-57-3>

Віла-Боцман Олександр Петрович
доктор філософії, доцент кафедри хорового диригування,
Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової
<https://orcid.org/0000-0002-5186-893X>

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ В НАУЦІ ТА ЙОГО МУЗИКОЗНАВЧА ОПЕРАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЧЕРЕЗ ВИКОНАВСЬКИЙ СТИЛЬ, ІНТЕРПРЕТАЦІЮ ТА ТВОРЧИЙ МЕТОД ДИРИГЕНТА-ХОРЕМЕЙСТЕРА

У статті досліджено еволюцію поняття індивідуальності в гуманітарному знанні та запропоновано його музикознавчу операціоналізацію стосовно діяльності диригента-хормейстера. Актуальність теми зумовлена тим, що в сучасному музикознавстві поняття «індивідуальність» часто функціонує як оціночно-описова характеристика, тоді як без його термінологічного уточнення та переведення у систему дослідних параметрів воно залишається методологічно розмитим і малоприматним для порівняльного, історичного та емпіричного аналізу. У центрі уваги перебуває співвідношення категорій індивідуальності, виконавського стилю, інтерпретації та творчого методу диригента-хормейстера. Дослідження спирається на поєднання історико-поняттєвого, музикознавчо-аналітичного, компаративного, герменевтичного та системного підходів, що дозволяє простежити еволюцію терміна в гуманітарних науках, виявити його смислові модифікації у музикознавстві та сформуванню робочу модель його застосування в диригентології. Доведено, що індивідуальність диригента-хормейстера доцільно розглядати не як абстрактну психологічну або риторичну характеристику, а як інтегральну систему стійких художньо-смислових і процесуально-організаційних ознак, які виявляються через творчий метод, інтерпретацію та виконавський стиль. Запропоновано трирівневу модель, у якій творчий метод постає процесуально-організаційним рівнем вияву індивідуальності, інтерпретація – смислотворчим рівнем, а виконавський стиль – перцептивно фіксованим рівнем художньої реалізації. Показано, що саме зв'язка «стиль – інтерпретація – творчий метод» переводить категорію індивідуальності з площини загальних означень у площину спостережуваних і порівнюваних параметрів. Сформульовано коло індикаторів, придатних для аналітичного вивчення диригентської практики: тип роботи з партитурою, репетиційна стратегія, система темпо-ритмічних рішень, динаміко-фразувальна драматургія, характер роботи зі словом, темброво-фактурний ідеал, модель взаємодії з хоровим колективом і міра стабільності цих ознак у різних виконавських ситуаціях. Обґрунтовано, що індивідуальність диригента не може бути встановлена на підставі одиничного виступу, не зводиться до жестової манери та потребує аналізу корпусу повторюваних художніх рішень. Запропонована модель окреслює межі коректного застосування поняття в диригентології та створює підґрунтя для подальшої емпіричної верифікації на матеріалі української хорової практики.

Ключові слова: індивідуальність, диригент-хормейстер, виконавський стиль, інтерпретація, творчий метод, диригентологія, хорова школа, операціоналізація.

Vila-Botsman Oleksandr. *The evolution of the concept of individuality in scholarship and its musicological operationalization through performing style, interpretation and the creative method of the conductor-choirmaster*

The article examines the evolution of the concept of individuality in the humanities and proposes its musicological operationalization with reference to the activity of the conductor-choirmaster.

The relevance of the topic stems from the fact that in contemporary musicology the notion of individuality is often used as a descriptive and evaluative label, whereas without terminological clarification and conversion into research parameters it remains methodologically diffuse and poorly suited to comparative, historical, and empirical inquiry. The study focuses on the correlation between individuality, performing style, interpretation, and the creative method of the conductor-choirmaster. The research combines the history of concepts, musicological analysis, comparative procedure, hermeneutic reading, and systems thinking, which makes it possible to trace the evolution of the term in the humanities, identify its semantic transformations in musicology, and construct a working model for its application in conductor studies. It is argued that the individuality of the conductor-choirmaster should be understood not as an abstract psychological or rhetorical characteristic but as an integral system of stable artistic-semantic and procedural-organizational features manifested through the creative method, interpretation, and performing style. A three-level model is proposed in which the creative method represents the procedural and organizational level of manifestation, interpretation the level of meaning production, and performing style the perceptually fixed level of artistic realization. The article demonstrates that the triad "style – interpretation – creative method" shifts the category of individuality from the sphere of general characterization to that of observable and comparable parameters. A set of indicators suitable for the analytical study of conducting practice is formulated: the type of work with the score, rehearsal strategy, tempo-rhythmic decision-making, dynamic and phrasing dramaturgy, treatment of verbal text, timbral and textural sound ideal, the model of interaction with the choir, and the degree of stability of these features in different performance situations. It is substantiated that a conductor's individuality cannot be inferred from a single performance, cannot be reduced to gestural manner alone, and requires analysis of a corpus of recurring artistic decisions. The proposed model defines the limits of the concept's correct application in conductor studies and provides a basis for further empirical verification on the material of Ukrainian choral practice.

Key words: *individuality, conductor-choirmaster, performing style, interpretation, creative method, conductor studies, choral school, operationalization.*

Вступ. Категорія індивідуальності належить до тих понять, що водночас є надзвичайно продуктивними та методологічно вразливими. У гуманітарному контексті вона позначає неповторну конфігурацію властивостей суб'єкта; у мистецтвознавстві ж пов'язується з особливим способом художнього мислення, відбором виражальних засобів і ставленням до традиції та форми¹. Проте саме в музикознавчому вжитку, зокрема в дослідженнях виконавства, термін «індивідуальність» нерідко функціонує як компліментарне означення – «яскрава індивідуальність», «самобутня індивідуальність», «виразна індивідуальність» – без достатньої конкретизації того, за якими саме ознаками ця якість встановлюється та як вона може бути перевірена дослідницьки².

У диригентології ця проблема набуває особливої гостроти. На відміну від інструменталіста-соліста, диригент-хормейстер реалізує себе опосередковано – через колективний звук, репетиційний процес, інтерпретаційне спрямування ансамблю та моделювання художнього результату в часі³. Тому індивідуальність диригента не може бути

¹ Allport G. W. *Pattern and Growth in Personality*. New York, 1961.

² Ткач Ю. С. Індивідуальний виконавський стиль диригента-хормейстера як предмет теоретичного дослідження. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 3. С. 359–366.

³ Пучко-Колесник Ю. В. *Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен* : дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ, 2009.

безпосередньо ототожнена ані з технікою жесту, ані з психологічним типом, ані з риторикою творчого портрета. Вона виявляється у складній системі повторюваних рішень, які з одного боку є індивідуально забарвленими, а з другого – залишаються історично, жанрово та школярсько зумовленими⁴.

Українське музикознавство створило вагоме підґрунтя для осмислення цієї проблематики. У працях про хорову традицію, діяльність диригента-хормейстера, виконавську школу, інтерпретацію та творчий метод напрацьовано цінний поняттєвий матеріал, однак він здебільшого розподілений між різними теоретичними площинами⁵. Досліджено феномен хорової школи, соціокультурний статус диригента, окремо розглянуто індивідуальний виконавський стиль, творчу індивідуальність і творчий метод⁶. Натомість питання, яким чином ці категорії можуть бути зведені в єдину аналітичну модель, досі не отримало належно розгорнутого вирішення.

Отже, наукова проблема полягає в тому, що без операціоналізації поняття «індивідуальність» лишається методологічно розмитим. Гіпотеза цього дослідження полягає в тому, що зв'язка «виконавський стиль – інтерпретація – творчий метод» дозволяє перевести поняття індивідуальності диригента-хормейстера у систему дослідних параметрів. Для реалізації цієї мети необхідно: простежити еволюцію поняття індивідуальності в гуманітарних науках; співвіднести категорію індивідуальності з виконавським стилем, інтерпретацією та творчим методом; запропонувати коло спостережуваних параметрів; окреслити межі застосування поняття в диригентології.

Матеріали та методи. Дослідження спирається на кілька взаємодоповнювальних груп джерел. Першу становлять праці з філософії, психології та методології гуманітарного знання, у яких поняття індивідуальності осмислюється як проблема особистісної цілісності, неповторності та інтерпретації людського досвіду⁷. Другу групу складають музикознавчі праці, присвячені музичній інтерпретації, виконавському стилю, творчому методу та проблемі співвідношення тексту й виконання⁸. Третю становлять дослідження українських учених у сфері хорового мистецтва та диригентології, де окреслено специфіку диригентської діяльності, хорової школи, стильових процесів і засад формування творчої індивідуальності диригента-хормейстера⁹.

⁴ Бенч-Шокало О. Г. *Український хоровий спів: актуалізація звичаєвої традиції*. Київ, 2002; Сумарокова В. Г. Виконавська школа як об'єкт дослідження: до визначення поняття. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. 2004. Вип. 40.

⁵ Макаренко Г. Г. *Творчість диригента: естетико-мистецтвознавчі виміри*. Київ, 2005; Мартинюк А. К. *Теорія і практика диригентсько-хорової школи в Україні ХХ – початку ХХІ століття*. Переяслав, 2021.

⁶ Ткач Ю. Індивідуальний виконавський стиль диригента-хормейстера: критерії та методи аналізу. *Вісник НАКККіМ*. 2025. № 1; Симеонова Ю. Ключові складові творчого методу оперно-симфонічного та хорового диригента. *Наукові збірки ЛНМА*. 2023. № 49; Віла-Боцман О. П. Творча індивідуальність диригента-хормейстера в контексті розвитку вокально-хорового мистецтва сучасної України. *Музичне мистецтво і культура*. 2025. № 43. С. 262–273.

⁷ Allport G. W. *Pattern and Growth in Personality*. New York, 1961; Gadamer H.-G. *Truth and Method*. New York, 1989.

⁸ Cone E. T. *The Composer's Voice*. Berkeley, 1974; Cook N. *Beyond the Score: Music as Performance*. Oxford, 2014; Rink J. (ed.). *Musical Performance: A Guide to Understanding*. Cambridge, 2002.

⁹ Бенч-Шокало О. Г. *Український хоровий спів: актуалізація звичаєвої традиції*. Київ, 2002; Шатова І. О. Диригентські основи Одеської хорової школи... *Музичне мистецтво і культура*. 2023. Т. 2, № 36. С. 25–42; Пучко-Колесник Ю. В. Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен. *Вісник НАКККіМ*. 2013. № 3.

Методологічно робота поєднує історико-поняттєвий, герменевтичний, системний і компаративний підходи, а також елементи операціонального аналізу, орієнтованого на перетворення абстрактної категорії на набір спостережуваних індикаторів¹⁰. У методичному сенсі дослідження виходить із засад соціогуманітарної операціоналізації, коли поняття розкладається на рівні, ознаки та процедури спостереження¹¹.

Результати. Еволюція поняття індивідуальності в гуманітарному знанні засвідчує поступове зміщення акценту від субстанційного розуміння «особливості» до динамічного розуміння цілісності, що формується в історії, культурі та діяльності. У психологічній традиції Г. Олпорт пов'язував індивідуальність із неповторною організацією рис і мотивацій.¹² Герменевтична традиція, репрезентована Г.-Г. Гадамером, наголосила, що людська самототожність і смислотворення постають у процесі історично зумовленого розуміння¹³. Для мистецтвознавства це означає: індивідуальність митця не вичерпується набором психологічних рис, а виявляється у способі художнього освоєння матеріалу, традиції та значення.

У музикознавстві ця логіка особливо виразно простежується в переході від уявлення про виконання як «відтворення» до уявлення про нього як про продуктивне смислотворення. Праці Н. Кука та Дж. Рінка довели, що виконання не є другорядним додатком до текста, а становить форму продукування музичного значення¹⁴. Звідси випливає: індивідуальність виконавця не є позатекстовою «добавкою», а здійснюється у способі вибудови часу, фрази, артикуляції, динаміки, тембрового образу та структурно-сміслових акцентів.

Саме тут виникає потреба розмежувати близькі, але не тотожні категорії. **Виконавський стиль** доцільно розуміти як відносно стійку систему типових художніх засобів і способів їх поєднання, що надає виконанню впізнаваного характеру¹⁵. **Інтерпретація** – це смислотворчий акт, у якому виконавець вибудовує концепцію твору, актуалізуючи одні його потенції та стримуючи інші¹⁶. **Творчий метод** – це сукупність принципів, за якими митець працює з матеріалом, організовує репетиційний процес, здійснює добір виразальних засобів і досягає художньої цілі¹⁷. Якщо стиль відповідає на питання «як звучить»; інтерпретація – «що означає»; творчий метод – «яким шляхом це досягається», то індивідуальність є тією інтегральною якістю, яка зв'язує ці рівні між собою.

Для диригента-хормейстера така кореляція має особливу вагу. Його творча індивідуальність реалізується не лише у фінальному звучанні, а й у репетиційній стратегії, моделі комунікації з колективом, характері роботи зі словом, інтонаційною дисципліною,

¹⁰ Москаленко В. Г. Аналіз у ракурсі музикознавчої інтерпретації. *Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського*. 2008. № 1. С. 106–111; Москаленко В. Г. *Лекції з музичної інтерпретації*. Київ, 2013.

¹¹ Babbie E. R. *The Practice of Social Research*. Boston, 2021.

¹² Allport G. W. *Pattern and Growth in Personality*. New York, 1961.

¹³ Gadamer H.-G. *Truth and Method*. New York, 1989.

¹⁴ Cook N. *Beyond the Score: Music as Performance*. Oxford, 2014; Rink J. (ed.). *The Practice of Performance: Studies in Musical Interpretation*. Cambridge, 1995.

¹⁵ Ткач Ю. С. Індивідуальний виконавський стиль диригента-хормейстера як предмет теоретичного дослідження. *Вісник НАКККіМ*. 2018. № 3. С. 359–366.

¹⁶ Москаленко В. Г. *Лекції з музичної інтерпретації*. Київ, 2013; Ключинська Н. В. Інтерпретація ритму в партесних творах. *Українська музика*. 2023. № 2 (45).

¹⁷ Симеонова Ю. Ключові складові творчого методу оперно-симфонічного та хорового диригента. *Наукові збірки ЛНМА*. 2023. № 49.

балансі горизонталі й вертикалі та темброво-фактурному ідеалі¹⁸. Тому індивідуальність диригента доцільно розглядати як інтегративний художньо-практичний конструкт, що виявляється у повторюваних рішеннях на трьох рівнях.

Перший рівень – *творчий метод*. Йдеться про те, яким чином диригент організовує роботу над твором: що вважає первинним, як вибудовує послідовність репетиційних завдань, якою мірою покладається на аналітичне пояснення, образне навіювання чи акустичний показ, як поєднує нормативність і варіативність¹⁹. На цьому рівні індивідуальність постає як стабільна логіка діяльності.

Другий рівень – *інтерпретація*. Тут індивідуальність виявляється у способі концептуалізації твору: в ієрархії смислових опор, трактуванні форми як процесу, розподілі кульмінацій, ставленні до агогіки, темпового дихання та співвідношенні між авторською вказівкою і виконавською ініціативою²⁰. Для хорового диригента цей рівень пов'язаний із мовно-текстовим чинником, оскільки словесний ряд часто визначає характер фразування, звукового рельєфу та артикуляційної організації²¹.

Третій рівень – *виконавський стиль*, тобто той, на якому індивідуальність стає перцептивно доступною. Ідеться про впізнаваність звучання, тип хорової сонорності, характер тембрового злиття або диференціації фактури, схильність до щільної чи прозорої вертикалі, до кантіленності чи рельєфної артикуляції, до широкого або стриманого динамічного дихання²².

Отже, індивідуальність не тотожна жодному з названих рівнів, але й не існує поза ними. Її доцільно визначити як *інтегральну систему стійких художньо-смислових і процесуально-організаційних ознак, що реалізуються через творчий метод, інтерпретацію та виконавський стиль і забезпечують упізнавану цілісність діяльності диригента-хормейстера*. Саме таке визначення дозволяє перевести категорію з описової площини в аналітичну.

Для цього пропонуємо такий набір *спостережуваних параметрів*.

1. *Параметри роботи з партитурою*. До них належать спосіб сегментації форми, виявлення головних смислових вузлів, ставлення до авторських ремарок, характер аналітичної підготовки, наявність власної системи позначок, ступінь опори на текст як на нормативну чи відкрите до співтворчості джерело. Ці параметри можуть фіксуватися через авторські примітки партитур, усні пояснення на репетиціях, зіставлення різних виконань одного твору²³.

2. *Репетиційно-організаційні параметри*. Сюди входять послідовність розв'язання завдань, модель помилковиправлення, баланс між технічною дисципліною та

¹⁸ Макаренко Г. Г. *Творчість диригента: естетико-мистецтвознавчі виміри*. Київ, 2005; Пучко-Колесник Ю. В. *Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен*. Київ, 2009.

¹⁹ Симеонова Ю. Ключові складові творчого методу оперно-симфонічного та хорового диригента. *Наукові збірки ЛНМА*. 2023. № 49; Віла-Боцман О. П. Синтез традицій і інновацій у творчій діяльності диригента-хормейстера... *Музичне мистецтво і культура*. 2024. № 39. С. 180–192.

²⁰ Москаленко В. Г. *Лекції з музичної інтерпретації*. Київ, 2013; Rink J. (ed.). *The Practice of Performance: Studies in Musical Interpretation*. Cambridge, 1995.

²¹ Віла-Боцман О. П. Текст, слово і смисл: естетично-інтерпретаційний компонент індивідуальності та практика текстоцентричного диригента. *Українська музика*. 2025. № 4 (55).

²² Бондар Є. М. *Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості*. Одеса, 2019; Шатова І. О. Диригентські основи Одеської хорової школи... *Музичне мистецтво і культура*. 2023. Т. 2, № 36. С. 25–42.

²³ Cone E. T. *The Composer's Voice*. Berkeley, 1974; Макаренко Г. Г. *Творчість диригента: естетико-мистецтвознавчі виміри*. Київ, 2005.

образним навіюванням, тип вербальної інструкції, міра директивності або діалогічності, характер повторів, способи формування ансамблевої уваги. Саме тут творчий метод диригента проявляється найвиразніше, а отже, стає найбільш придатним до операціонального опису²⁴.

3. *Темпо-ритмічні параметри інтерпретації*. Вони охоплюють вибір основного темпу, міру агогічної рухливості, принципи внутрішньофразового пришвидшення й сповільнення, характер метричної пульсації, співвідношення між ритмічною точністю та мовно-інтонаційною свободою. Для їх вивчення придатні аудіозаписи, відеозаписи та порівняльний таймінговий аналіз²⁵.

4. *Динаміко-фразувальні параметри*. Йдеться про тип кульмінаційного мислення, довжину фразового дихання, способи локальної і глобальної динамізації, моделі зняття напруги, характер звукової арки та співвідношення між мікро- і макродраматургією. Ці параметри дозволяють відстежити, як інтерпретаційна концепція переходить у стильову впізнаваність²⁶.

5. *Текстово-артикуляційні параметри*. Для хорового мистецтва принципово важливою є міра уваги до словесного тексту: пріоритет дикції, логіки наголосу, фонетичної чіткості, артикуляційного рельєфу, семантичного зонування тексту, співвідношення між вокальною кантиленою та мовною виразністю²⁷. У разі текстоцентричної моделі диригування саме ця група параметрів часто стає ядром індивідуального профілю.

6. *Темброво-фактурні параметри*. Вони стосуються звукового ідеалу диригента: прагнення до однорідності чи до фактурної диференціації, моделювання співвідношення тембрів партій, ступеня вібраційності, щільності вертикалі, прозорості поліфонічного письма, способу підсвічування внутрішніх голосів. Для хорової школи це особливо важливо, адже саме в темброво-фактурній сфері взаємодіють традиція колективу та індивідуальність керівника²⁸.

7. *Комунікативні параметри*. До них належать тип невербального керування, співвідношення між жестом і словом, реакція на ініціативу співаків, розподіл відповідальності між диригентом і хором, характер зворотного зв'язку та етична модель лідерства²⁹.

Власне операціоналізація полягає не лише у виокремленні цих параметрів, а й у встановленні процедур їх перевірки. Такими процедурами можуть бути: порівняльний аналіз кількох виконань одного твору одним диригентом; зіставлення інтерпретацій різних творів, що належать до різних жанрово-стильових сфер; аналіз відеозаписів репетицій і концертів; інтерв'ювання співаків щодо відчутної для них логіки диригентської роботи; вивчення робочих партитур; зіставлення словесного самоопису диригента з

²⁴ Пучко-Колесник Ю. В. *Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен*. Київ, 2009; Симеонова Ю. Ключові складові творчого методу... *Наукові збірки ЛНМА*. 2023. № 49.

²⁵ Rink J. (ed.). *Musical Performance: A Guide to Understanding*. Cambridge, 2002; Cook N. *Beyond the Score: Music as Performance*. Oxford, 2014.

²⁶ Москаленко В. Г. Аналіз у ракурсі музикознавчої інтерпретації. *Часопис НМАУ*. 2008. № 1. С. 106–111.

²⁷ Ключинська Н. В. Інтерпретація ритму в партесних творах. *Українська музика*. 2023. № 2 (45); Віла-Боцман О. П. Текст, слово і смисл... *Українська музика*. 2025. № 4 (55).

²⁸ Бенч-Шокало О. Г. *Український хоровий спів: актуалізація звичаєвої традиції*. Київ, 2002; Бондар Є. М. *Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості*. Одеса, 2019.

²⁹ Пучко-Колесник Ю. В. Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен. *Вісник НАКККіМ*. 2013. № 3; Віла-Боцман О. П. Лідерство без тиску: етика взаємної відповідальності у хоровому колективі. *Українська музика*. 2026. № 1 (56). С. 12–21.

реальною художньою практикою³⁰. Лише сукупність таких джерел дозволяє відрізнити стійку індивідуальну ознаку від випадкового рішення, зумовленого ситуацією, складом хору, акустикою чи жанром.

На цьому тлі особливого значення набуває питання *меж застосування* поняття індивідуальності в диригентології. По-перше, індивідуальність не слід змішувати зі школою. Хорова школа формує нормативне підґрунтя – інтонаційні, темброві, артикуляційні, репетиційні та етичні константи, – однак індивідуальність визначається тим, як саме окремий диригент внутрішньо переробляє й трансформує ці константи³¹. По-друге, індивідуальність не дорівнює разовій оригінальності: нестандартне рішення ще не є доказом сформованого індивідуального профілю. По-третє, індивідуальність не можна редукувати до жестової манери, бо жест є лише одним із каналів реалізації творчого методу й інтерпретації, а не самодостатнім показником. По-четверте, вона не може бути встановлена поза історичним і жанровим контекстом: те, що в одному стилі виглядає як ознака індивідуальності, в іншому може бути нормою стилістично поінформованого виконання³².

Такий підхід дозволяє чіткіше окреслити і *стан попередніх досліджень*. Уже наявні праці висвітлили культурно-історичні засади української хорової традиції, соціокультурну природу діяльності диригента-хормейстера, значення виконавської школи, окремі виміри індивідуального виконавського стилю та роль творчого методу³³. Однак подальшого опрацювання потребують питання, які роблять дослідження емпірично переконливим: побудова корпусів виконань для зіставлення, стандартизація індикаторів, поєднання акустичного, герменевтичного та репетиційно-поведінкового аналізу, а також розроблення процедур інтерсуб'єктивної верифікації висновків.

Отже, запропонована модель має подвійне значення: теоретично вона уточнює співвідношення між суміжними категоріями музикознавства, а методологічно – відкриває можливість описувати індивідуальність як сукупність стійких, спостережуваних і порівнюваних ознак.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати кілька підсумкових положень. По-перше, еволюція поняття індивідуальності в гуманітарних науках засвідчує його перехід від загальної характеристики «неповторності» до складного інтегрального поняття, яке описує цілісність творчого суб'єкта в його діяльнісному, історичному та смислотворчому вимірах. По-друге, в музикознавстві поняття індивідуальності не може функціонувати продуктивно без співвіднесення з категоріями виконавського стилю, інтерпретації та творчого методу. По-третє, для диригентології індивідуальність доцільно визначати як систему стійких художніх і процесуальних ознак, що виявляються через логіку роботи з партитурою, репетиційну стратегію, інтерпретаційну концепцію,

³⁰ Babbie E. R. *The Practice of Social Research*. Boston, 2021; Ткач Ю. Індивідуальний виконавський стиль диригента-хормейстера: критерії та методи аналізу. *Вісник НАКККіМ*. 2025. № 1.

³¹ Бенч-Шокало О. Г. *Український хоровий спів: актуалізація звичаєвої традиції*. Київ, 2002; Мартинюк А. К. *Теорія і практика диригентсько-хорової школи в Україні XX – початку XXI століття*. Переяслав, 2021.

³² Cook N. *Beyond the Score: Music as Performance*. Oxford, 2014; Rink J. (ed.). *Musical Performance: A Guide to Understanding*. Cambridge, 2002.

³³ Макаренко Г. Г. *Творчість диригента: естетико-мистецтвознавчі виміри*. Київ, 2005; Ткач Ю. С. Індивідуальний виконавський стиль диригента-хормейстера як предмет теоретичного дослідження. *Вісник НАКККіМ*. 2018. № 3. С. 359–366; Пучко-Колесник Ю. В. Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен. *Вісник НАКККіМ*. 2013. № 3.

темброво-фактурний ідеал, текстово-артикуляційні рішення та модель взаємодії з колективом.

Головний результат полягає в тому, що зв'язка «стиль – інтерпретація – творчий метод» справді дозволяє операціоналізувати поняття індивідуальності диригента-хормейстера. Саме ця зв'язка переводить категорію з описового рівня в рівень аналітично-придатних параметрів, які можуть бути зафіксовані, зіставлені й перевірені на матеріалі корпусу виконань, репетицій і робочих джерел. Водночас окреслено межі застосування поняття: індивідуальність не зводиться до жесту, не встановлюється за одиничним виступом і не тотожна школі чи ситуативній оригінальності. Перспективи подальших досліджень пов'язані зі створенням корпусно-аналітичних моделей вивчення диригентської індивідуальності, залученням акустичних і відеоаналітичних методик та порівняльним вивченням українських хорових шкіл ХХІ століття.

Література

1. Бенч-Шокало О. Г. *Український хоровий спів: актуалізація звичаєвої традиції* : навчальний посібник. Київ : Ред. журн. «Укр. Світ», 2002. 440 с.
2. Бондар Є. М. *Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості* : монографія. Одеса : Астропринт, 2019. 388 с.
3. Віла-Боцман О. П. Синтез традицій і інновацій у творчій діяльності диригента-хормейстера: нові виклики та перспективи. *Музичне мистецтво і культура*. 2024. № 39. С. 180–192. DOI: 10.31723/2524-0447-2024-39-14.
4. Віла-Боцман О. П. Творча індивідуальність диригента-хормейстера в контексті розвитку вокально-хорового мистецтва сучасної України. *Музичне мистецтво і культура*. 2025. № 43. С. 262–273. DOI: 10.31723/2524-0447-2025-43-19.
5. Віла-Боцман О. П. Текст, слово і смисл: естетично-інтерпретаційний компонент індивідуальності та практика текстоцентричного диригента. *Українська музика*. 2025. № 4 (55). С. 27–33. DOI: 10.32782/2224-0926-2025-4-55-3.
6. Віла-Боцман О. П. Лідерство без тиску: етика взаємної відповідальності у хоровому колективі. *Українська музика*. 2026. № 1 (56). С. 12–21. DOI: 10.32782/2224-0926-2026-1-56-2.
7. Ключинська Н. В. Інтерпретація ритму в партесних творах. *Українська музика*. 2023. № 2 (45). С. 44–50. DOI: 10.32782/2224-0926-2023-2-45-5.
8. Макаренко Г. Г. *Творчість диригента: естетико-мистецтвознавчі виміри* : монографія. Київ : Факт, 2005. 328 с.
9. Мартинюк А. К. Теорія і практика диригентсько-хорової школи в Україні ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Переяслав, 2021. 46 с.
10. Москаленко В. Г. Аналіз у ракурсі музикознавчої інтерпретації. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2008. № 1. С. 106–111.
11. Москаленко В. Г. *Лекції з музичної інтерпретації*. Київ : Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, 2013. 134 с.
12. Пучко-Колесник Ю. В. Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен : дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01. Київ, 2009. 221 с.
13. Пучко-Колесник Ю. В. Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2013. № 3. С. 132–136. DOI: 10.32461/2226-3209.3.2013.137446.
14. Симеонова Ю. Ключові складові творчого методу оперно-симфонічного та хорового диригента. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка*. 2023. № 49. С. 45–51. DOI: 10.32782/2310-0583-2023-49-07.
15. Сумарокова В. Г. Виконавська школа як об'єкт дослідження: до визначення поняття. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Музичне виконавство*. 2004. Вип. 40, кн. 10. С. 180–190.
16. Ткач Ю. Індивідуальний виконавський стиль диригента-хормейстера: критерії та методи аналізу. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2025. № 1. С. 344–350. DOI: 10.32461/2226-3209.1.2025.327993.
17. Ткач Ю. С. Індивідуальний виконавський стиль диригента-хормейстера як предмет теоретичного дослідження. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 3. С. 359–366. DOI: 10.32461/2226-3209.3.2018.147533.

18. Шатова І. О. Диригентські основи Одеської хорової школи: науково-творча спадщина та сучасні аспекти теорії хорового диригування. *Музичне мистецтво і культура*. 2023. Т. 2, № 36. С. 25–42. DOI: 10.31723/2524-0447-2023-36-2-2.
19. Allport G. W. *Pattern and Growth in Personality*. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1961. 593 p.
20. Babbie E. R. *The Practice of Social Research*. 15th ed. Boston : Cengage, 2021. 512 p.
21. Cone E. T. *The Composer's Voice*. Berkeley : University of California Press, 1974. 200 p.
22. Cook N. *Beyond the Score: Music as Performance*. Oxford : Oxford University Press, 2014. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780199357406.001.0001.
23. Gadamer H.-G. *Truth and Method*. 2nd rev. ed. New York : Crossroad, 1989. 594 p.
24. Rink J. (ed.). *Musical Performance: A Guide to Understanding*. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 245 p.
25. Rink J. (ed.). *The Practice of Performance: Studies in Musical Interpretation*. Cambridge : Cambridge University Press, 1995. xxi + 290 p.

Дата першого надходження статті до видання: 30.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу
CC BY 4.0

